

הם יהיו אך ורק לשם שמים. (רבי מנחם מנדל מקוצק)

זהו שנאמר (שבת לא): אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר: "אין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד" - גם יראת השמים נמדדת ונערכת אם היא "בלבד" לשם שמים, בלא פניות צדדיות. (המגיד מדובנא)

כאשר יש לאדם יראת שמים - טוב לו, וכשאין לו חלילה יראת שמים - מזה בלבד צריך אדם להיות שרוי בפחד ובמורא, על שאין הוא ירא את ה'. (רבי אהרן מקרלין)

אהבת הגר

"ואהבתם את-הגר, כי גרים הייתם בארץ מצרים" (דברים י, יט)

מצוות "ואהבת לרעך כמוך" חלה על כל אדם מישראל ובכללם הגרים, ואע"פ כן הוסיפה התורה מצוה מיוחדת לאהוב את הגר. כמו כן אסרה התורה לצער אדם מישראל, שנאמר: "ולא תונו איש את עמיתו" (ויקרא כה, יז). והוסיפה מצוה מיוחדת להיזהר מהונאת הגר, שנאמר: "וגר לא תונה" (שמות כב, כ). (ספר המצוות עשה ר"ז). נמצא שהאזהב את הגר מקיים שתי מצוות עשה, והמצערו עובר על שתי מצוות לא תעשה.

שתי סיבות ניתן לגלות במצוות התורה המיוחדות לגר. האחת: אכן צודק לאהוב את הגר יותר, שהרי עשה מעשה גדול, עזב את עמו וארצו ומתוך בחירה בא והצטרף לעם ישראל. והשניה: הגר עלול להיות רגיש ופגיע יותר מאדם רגיל, מפני שחסרה לו תחושת הביטחון שיש לאדם הנמצא בסביבתו הטבעית. ועל כן

מתוקים ויתקיימו דברי הנביא: "כי נחם ד' ציון נחם כל חרבתי וישם מדברה כעדן וערבתי כגן ה' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה" (ישעיה שם). (הרב דב ביגון)

יראת שמים

"ועתה ישראל מה ה' א-להיך שואל מעמך כי-אם ליראה" (דברים י, יב). רבי מנחם-מנדל מקוצק שאל פעם אחד מחסידיו הצעירים: "האם קרה לך שנתקלת בזאב טורף?", "כן", השיב הצעיר. אמר לו הרבי: "כמו שפחדת אז מפני הזאב, כך צריכה להיות יראת השמים שלך".

אהבת ה' היא בבחינת 'ישות' (מציאות), שכן עניינה דבקות והתפשטות - האדם מתפשט ונמשך אל הדבר האהוב עליו. לעומת זאת, היראה עניינה הכנעה וביטול, שהאדם מבטל את עצמו מכול וכול מפני מי שהוא ירא ממנו. (דרך חיים) אין לך יהודי שאין בו יראת שמים. פעם שמעתי בן האומר לאביו: "אבא, אלמלא יראתי את ה', הייתי הורג אותך". גם זו יראת שמים. (ר' דוד מללוב)

שיעור אהבת ה' ויראתו הוא שיעורגשו בבשר הלב ממש. ביראת ה' עליו לחוש שנופל עליו פחד גדול ומורא, כי הוא נזכר על ענייניו הלא-טובים, במחשבה דיבור ומעשה. כתוצאה מכך יכאב ליבו בכאב מורגש מיראת העונש, יראת בושת, או יראת הרוממות. (היום-יום)

כאשר אומרים "וכל מעשיך יהיו לשם שמים", מתכוונים בכך לומר, שגם המעשים הקשורים עם "לשם שמים", מעשי התורה, התפילה וקיום המצוות, גם

אם ידבר אדם עם הגר כדרך שהוא מדבר עם כל אדם, בלא משים עלול הוא לגרום לגר צער, שמפני רגישותו יפרש את דבריו שלא כהלכה וייפגע. ואף לא יאזור עוז בנפשו ליישב הדבר עם חברו ולהתפייס. ועל כן הוסיפה התורה וצוותה להזהר באונאת הגר, כדי שנשקול היטב כל מילה והתבטאות כלפיו. (הרב אליעזר מלמד)

ברכת המזון

א. "ואכלת ושבעת וברכת" - חיוב ברכת המזון הוא דאורייתא. אם לא שבע ואכל כזית, החיוב הוא דרבנן. ההבדל בא לידי ביטוי כאשר לאחר האוכל מסופק אם ¹²³⁴⁵⁶⁷פרך ברהמ"ז: אם שבע - חייב לחזור ולברך; אם לא אכל כדי שביעה - אינו חוזר ומברך.

ב. אשה חייבת בברכת המזון, אך נחלקו הדעות אם חיובה מדאורייתא ובמקרה של ספק כנ"ל, עליה לחזור ולברך.

ג. גבר שלא הזכיר בברכתו ברית או תורה ("על בריתך ועל תורתך...") - חייב לחזור ולברך. לפי הרמ"א נשים אינן אומרות ברית ותורה, אך מנהגן כיום לאמור.

ד. שלשה שאכלו כאחד חייבים בזימון - ולכן גם הנשים היושבות עמהם, אלא שהן יוצאות בזימון של הגברים. מנהג היה בביתו של "הבן איש חי", שנשים שאכלו לבדן מזמנות לעצמן, אך אם הן יותר מעשר - אינן מזכירות "א-להינו".

ה. היושב לסעודה עם רבים אחרים (כגון חתונה) אינו רשאי לפרוש - גם אם מאריכים בסעודה - לפני שיזמנו שם בשם

(נברך א-להינו). עצה למי שיודע מראש שיצטרך לצאת קודם שיסיימו הכל: לפני הסעודה יחשוב בדעתו שאין הוא מתכוון להצטרף לאוכלים, אלא אוכל לבדו. ניתן לזמן בצינעה בעשרה, כאשר ברור שבעל הבית לא יקפיד על כך.

ו. ה"בן איש חי" כתב נוסח קצר של ברכת המזון לנשים. הממהר לדרכו, או שאינו יכול לברך בעל פה, רשאי לברך סדר מקוצר זה.

ז. לדעת ה"בית יוסף" וה"בן איש חי" מצרפים קטן בגיל 8-9 המבין למי מברכים, הן לזימון בשלושה והן לזימון בעשרה. לדעת הרמ"א אין מצרפין קטן עד שיגיע לגיל 13 ויום. (הראש"ל הרב מרדכי אליהו שליט"א)

הלכה ומנהג

כותב הרמב"ם: "מצוות עשה של דבריהם לבקר תולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים; ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ולילך לפניו, ולספוד, ולחפור, ולקבור; וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. אף על פי שכל מצוות אלו מדבריהם, הרי הן בכלל "ואהבת לרעך כמוך". כל הדברים שאתה רוצה שיעשו לך אחרים, עשה אותן לאחריך בתורה ובמצוות (הלכות אבל פרק י"ד הלכה א).

עקיפת תור

שאלה: האם הכללים המקובלים בעמידה בתור יש להם תוקף הלכתי? תשובה: המנהג כיום הוא, שבכל

שמים על הבריות. (הרב יוסף גינזבורג)

מזוזה פסולה

שאלה: כדי לוודא את כשרות המזוזה, אנו נזקקים לבדיקה מקצועית של סופר סת"ם. מתי יכול כל אדם לדעת בבירור שהמזוזה שלו פסולה ויש להחליפה?

תשובה: להלן מקצת הפגמים הפוסלים מזוזה (כמובן, מדובר במזוזה הכתובה בידי סופר סת"ם כדת וכדין):
א. אות חסרה (אפשר להשוות מול 'תיקון סופרים' או ספר תנ"ך מדויק).

ב. אות שצבע הדיו דהה ממנה לגמרי.

ג. אותיות בעלות 'ראש' (ג,ו,י,נ) שנכתבו כקו ישר ללא בליטת ראש, וכן ז שאין ראשה עובר משני צידיה.

ד. נדבקו ראשי האותיות (א,ט,מ,ע,צ,ץ,ש) זה בזה עד שברור לגמרי שאבדה צורתן המקורית.

ה. ב שאין בה כל בליטה או זוית למטה מימין.

ו. כ בעלת זווית או בליטה למטה מימין.

ז. ס בעלת זווית משני צידיה למטה, או מ"ם סופית המעוגלת משני צידיה למטה.

ח. הפסק ניכר באמצע האות. הסדקים מצויים במיוחד בקלף 'משוח'.

כאשר מזהים במזוזה את אחד הפגמים האמורים, המזוזה פסולה ויש לגנוז אותה. אם לא ברור שקיים בה אחד מהפגמים הללו, חייבים לטרוח ולפנות לסופר מומחה, במקרה של שאלה יפנה הסופר לרב מוסמך. גם אם מעדיפים לקנות מזוזה מהודרת במקום הקודמת, רצוי למסור את הקודמת לבדיקה, ואם תצא כשרה - למוסרה לנזקקים. (הרב

מקום מקדימים לקבל את מי שהקדים לבוא, אלא אם כן יש דחיפות מיוחדת למאחר. למנהג זה יש תוקף כדלהלן, ובפרט שהוא לא רק הגיוני ובא לשמור על שלום הציבור, אלא יש לו גם שורש בדברי חז"ל.

מצאנו בהלכה שאדם המבטל את חברו ממלאכה נחשב 'מזיק', ובתנאים מסויימים הוא גם חייב לשלם על כך (נזק 'שָׁבֵת'). אפילו אם אין הדבר נכלל בגדר נזק משפטי, יש בזה לפחות גדר של 'אונאת דברים', שאסרה התורה לצער את חברו גם במעשים או במחזלים, ובפרט שחז"ל פירשו את הלשון "לא תענון" שבתורה, גם על הטרחת אדם להמתין ללא צורך.

רשאי אדם לגעור בזולתו כדי למנוע ניסיון לעקוף את התור. אם נותן השירות חייב במתן השירות (כגון במסגרת קופ"ת, ואפשר שאף בכל מסגרת עירונית או ממשלתית, או ביקור חוזר אצל בעל מקצוע פרטי), והגערה אינה מועילה, ייתכן שמותרת גם התנגדות פיזית לרמיסת התור, ואף אם נותן השירות משתף פעולה עם העוקף.

גם בבית-מסחר או בבית-מלאכה פרטי, או בביקור ראשון אצל כל נותן שירות, אסור לעקוף תור, וגם על נותן השירות עצמו להימנע מכך, ויש מקום לגעור במי שעוקף את התור; אבל מאחר שבמקרה כזה אין זכות תביעה ממשית (שכן נותן השירות הפרטי רשאי להימנע ממתן השירות לגמרי), אין להתיר בו התנגדות פיזית. ברור, שכאשר יהודי שומר מצוות, ובפרט בן-תורה ותלמיד-חכם, נזהר בזכויותיו של זולתו, הוא מקדש שם-שמים ברבים, ומאהיב שם-

דברי חז"ל

יוסף גינזבורג)

שבעת המינים

"ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ-זית שמן ודבש... ואכלת ושבעת וברכת..." (דברים ח, ח-י)

א. כשאנו באים לברך ולהודות לה' על אכילתנו, אנו רוצים לעשות זאת באופן המובחר ביותר. כמו אדם שנקבעה לו פגישה עם אדם חשוב, והוא שוקל בדעתו כיצד לערוך את דבריו, קל וחומר שכך נעשה בבואנו לברך את ה'. ולכן דקדקו כל-כך חכמים בהלכות ברכות, כדי שברכותנו יהיו בתכלית הדיוק.

ב. אדם שיש לפניו, למשל, ענבים ותפוחים, ורוצה לאכול משניהם, מברך "בורא פרי העץ" ואח"כ יכול לאכול משניהם, השאלה על איזה מין ראוי שיאמר את הברכה.

אם בעיני המברך כל הפירות שווים בחשיבותם, אזי יש להקדים את פירות שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, לכן יאחז בידו את הענבים ויברך עליהם, ויאכל מהם, ואגב כך יפטור את התפוחים. כמו כן יש לדעת שאף בתוך שבעת המינים יש סדר, שכל מה שנזכר סמוך למילה 'ארץ' קודם למה שנזכר אחריו. לפיכך אם יש לפניו כמה מינים משבעת המינים, סדר הקדימה כדלהלן: זית, תמר, ענבים, תאנה ורימון.

ג. השאלה מה הדין כאשר המברך מחבב יותר את התפוחים למרות שאינם משבעת המינים.

לדעת הרמב"ם ועוד כמה פוסקים, מוטב לברך על הפרי החביב ביותר בעיני זה שמברך, שהואיל והוא שמח בו יותר.

ממילא הברכה שתאמר עליו תהיה חשובה יותר, ולכן יברך על הפרי החביב ויפטור את הפרי משבעת המינים.

אולם לדעת רוב הפוסקים, מוטב להעדיף את הפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל. שהתורה החשיבה אותם יותר. וכיוון שכך היא דעת רוב הפוסקים, כן ראוי לנהוג. ואע"פ כן הרוצה להקדים את החביב כדברי הרמב"ם - רשאי (שו"ע ריא, א-ב, מ"ב ריא, לג). (הרב אליעזר מלמד)

מעשה: כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (ח, ג)

במשך שנים רבות נהגו ר' אריה לוי ורעייתו להחזיק יתומים בביתם, לכלכלם, לגדלם, לחנכם, להלינם בביתם ואף להשיאם. משנתייתם הנער שמואל-אהרון יודלביץ מאביו, אשר הוגלה ע"י התורכים לדמשק בימי מלחמת העולם הראשונה ושם מת, התחתנה אמו בשנית ועברה להתגורר בכפר "סחנה" בסמוך לעפולה. הלך הילד להתגורר אצל סבו. משנפטור הסבא, לקחו ר' אריה אליו, החזיקו וגידלו בביתו במשך שנים מספר, וצירפו לתלמידים הלומדים בת"ת "עץ חיים" שם שימש ר' אריה כ"משגיח רוחני".

באחד הימים, פנה לר' אריה אדם אמיד שהיה חשוך בנים, וביקשו שירשה לו להביא את הנער שמואל-אהרון לתוך ביתו, והוא יגדלו. השיבו ר' אריה: "מאד יקשה עלי להפרד מנער חמודות וברוך-כשרונות שכמוהו. זכות נתגלגלה על-ידי

משתי מידות שבהן נברא העולם והן: מידת הדין ומידת הרחמים, שאין עניינם נגלה רק ליחידים המשכילים, לכן אמר "ראה" בלשון יחיד, והיא ראייה בעין השכל, כעניין (קוהלת א, טז): "ולבי קָאָה הרבה חוכמה ודעת", ולפי שהברכה והקללה הן זירוז להמון בקיום המצוות, לכן דיבר עם ההמון ואמר: "לפניכם".

וכן נאמר (דברים ד, ה): "קָאָה למדתי אתכם חוקים ומשפטים", הזכיר "ראה" בלשון יחיד כנגד החוקים אשר אין טעם נודע רק ליחידים, ואמר "אתכם" בלשון רבים, כי התורה בחוקותיה ובמשפטיה לרבים ניתנה. והנה התבאר בפסוק (תהלים לו, ה) "און יחשוב על משכבו יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס", הכל מסור ברצונו, והכל תלוי בבחירתו, ומזה אמר הכתוב (דברים ה, כו): "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי", מכאן אנו למדים שאין הקב"ה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע, כמובא בהלכות תשובה של הרמב"ם ז"ל פרק חמישי.

זהו שאמרה התורה: ראה! כי על ידי המעשים שאתה עושה - "אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". עליך לדעת, כי אתה הוא המביא את הברכה ואת הקללה, על ידי מעשיך תוכל להכריע את כל העולם לברכה או לקללה. (ילקוט-שבע)

אכילה

"ואכלת לפני ה' א-להיך... למען תלמד ליראה" (דברים יד, כג). מה הקשר בין אכילה ליראת ה'? אלא בשעה שאדם יושב לאכול בחברותא, עליו לדקדק שיהיה יושב עם אנשים הגונים, אנשים

ולא אוכל לוותר על כך. אבל אומר לך: לצערי, איני יכול להאכילו כראוי. יש בידי להאכילו לחם ומעט ירקות בלבד. אם תבטיחני כי מדי פעם בפעם תאכילו גם בשר ודגים הרי שאסכים לתת בידך מצוה זו שנזדמנה לי".

אח"ח 1234567

כיוון שהסכים אותו איש לכך, מסרו ר' אריה לנער בידו. לאחר יומיים חזר שמואל-אהרון לביתו של ר' אריה, כשהוא אומר לו בתמימות: "האוכל הפשוט שאתה מאכילני - ערב לחכי יותר... מעדיף אני להשאר בביתך..." ומנהג היה ב"עץ חיים" להזמין מידי פעם בפעם את האדמו"ר מגור, רבי אברהם מרדכי אלתר (בעל "אמרי אמת") לבחון את התלמידים ולתהות על קנקנם. בחן האדמו"ר את הנער שמואל אהרון יודלביץ והמליץ חמות בפני ר' אריה על תלמיד זה ואמר לו כי הנער נועד לגדולות.

נתן ר' אריה עיניו בנער יתום זה שגידלו בביתו ושאלו: "התסכים לשאת את בתי לאשה, ולהיות חתני?" השיבו שמואל-אהרון: "וכי היכן אוכל למצוא בעולם מחותן טוב ממך?... לימים, היה שמואל-אהרון יודלביץ לראש-ישיבת "בית יוסף" ושמו הלך לפניו כגדול בשראלי.

אוצר החכמה

פרשת ראה

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". התחיל בלשון יחיד "ראה" וסיים בלשון רבים "לפניכם", אומר האבן-עזרא ז"ל: כי משה מדבר עם היחידים ועם ההמון, ולפי שהברכה והקללה נאצלות

שאפשר ללמוד מהם יראת שמים. (רבי בונם מפשיסחא)

כאשר יהודים אוכלים בצוותא והם שמחים ומודים לה' על כל-הטובה, זו דרך לבוא לידי יראת שמים. (פניני תורה)

לעולם יִמְעַט אדם באכילה ושתייה ואף-על-פי שאין רָאָה לדבר, סימן יש לדבר - גמל אכילתו מועטת והוא מאריך ימים, ואילו הסוס אכילתו מרובה וימיו קצרים. (פניני תורה)

בסעודה שנערכה בבית רבי חיים מצאנז, ראה שאחד החסידים יושב ליד השולחן ואינו אוכל כלום. על שאלת הרבי מדוע אינו אוכל, השיב החסיד - כי לא בא אל הרבי בשביל לאכול. אמר לו רבי חיים: "גם הנשמה לא באה לעולם כדי לאכול, אך כשמונעים ממנה אוכל, היא עלולה להסתלק ולפרוח לה".

רבי משה, בנו של רבנו הזקן בעל התניא, לא היה אוכל בשר בשבת. שאלוהו: הרי זו מצוה לענג את השבת בבשר שמן, השיב להם: בדברים התלויים באכילה ובשתייה, לא יקרה מאומה-אם נמעט בהם קצת.

אמונה

לעני קל מאוד להאמין ולבטוח בה', כי במי זולתו יוכל להאמין ולבטוח; אך לאיש עשיר קשה להאמין ולבטוח בה', כי נכסיו קוראים ואומרים לו: בטח בנו. (רבי משה-לייב מסאסוב)

כל יהודי מאמין בה' באמונה פשוטה, וליבו תמים עם ה'. אך חובת המוח והשכל להביא אמונה זו בידיעה ובהשגה, בבחינת "דע את א-להי אביך ועבדהו בלב שלם" (דברי הימים-א, כח, ט). (היום-יום)

התורה אומרת (דברים ז, לט): "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא הא-להים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". כאשר האדם מגיע להכרה ש"ה' הוא הא-להים", מכאן ואילך "אין עוד" - אין הוא צריך עוד שום דבר בעולם. (רבי אהרון מקרליו)

כשמאמינים בחסדיו של הקב"ה - אין קושיות; ואם חלילה אין מאמינים - אין תירוצים. (פניני תורה)

אילו ידעתם!

"אילו ידעתם כוחם של פסוקי תהילים ופעולתם בשמי מרום, הייתם אומרים אותם בכל עת! תדעו, שמזמורי תהילים שוברים כל המחיצות, ועולים בעילוי אחר עילוי, בלי שום הפרעה, ומשתטחים לפני אדון עולמים ופועלים פעולתם בחסד וברחמים!"

וזכות אמירת התהילים תעמוד לכל בית ישראל להנצל מחבלי משיח ונזכה לקבל פני משיח צדקנו בשמחה ובטוב לבב. (כ"ק האדמו"ר ה"צמח צדק")

דיני הפסק וטעות בברכות

א. ברך על פירות האילן בטעות בורא פרי האדמה, יצא. ואף אם הביאו לו עוד מפירות העץ אינו מברך עליהם בורא פרי העץ. אבל אם ברך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ואם נזכר בתוך כדי דיבור יתקן מיד ויאמר: "בורא פרי האדמה". הלכך פרי שיש לו ספק אם יברך עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה יש לברך עליו ברכת בורא פרי האדמה. ובדיעבד אם ברך עליו שהכל נהיה בדברו, יצא.

"כי-יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר ה' א-להיך נתן לך לא תאמץ את-לבבך ולא תקפץ את-ידך מאחיק האביון" (דברים טו, ז).

העקרון הראשון הוא "אביון", האביון יותר קודם למי שפחות אביון. לכן יש להקדים הנצרך למזון על פני הנצרך לרהיטים.

העקרון השני: "מאחד אחיך", ככל שהוא יותר אחיך, כך צריך להקדימו. לכן הורים קודמים לאחים, אחים קודמים לדודים, דודים קודמים לבני דודים.

והעקרון השלישי: "באחד שעריך", עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת. כשיש התנגשות בין שני עקרונות, העקרון הראשון קודם לשני, והשני לשלישי. עוד צריך להוסיף, שגם חבר טוב נחשב כקרוב שיש להקדימו. וכן קירבה רעיונית נחשבת קירבה, ולכן אדם הרוצה לתרום לשיבות הקרובות, מפני שרבים מתלמידיהם נחשבים כעניים בשנות לימודיהם, ראוי שיקדים ישיבות הקרובות להשקפת עולמו, על פני ישיבות אחרות המצויות בסמוך אליו. (הרב אליעזר מלמד)

מקרה בשבת

שאלה: האם המקרים החדשים יוצרים בעיה לעניין שבת?

תשובה: בעיות שהיו קיימות מאז ומעולם בכל מקרה חשמלי הן שתיים: אחת, הדלקת הנורה עם פתיחת הדלת. יש שמוציאים לגמרי את הנורה, ויש המקפידים לנתקה מערב שבת. הבעיה השנייה היא, שעם פתיחת המקרה נכנס אוויר חם, הגורם על-ידי התרמוסטט להפעלת המדחס. יש שהתירו לפותחו בכל

ב. על כל דבר אם ברך שהכל, יצא. ואם טעה וברך על פרי העץ ברכת שהכל, ויש לפניו משקה שבדעתו היה לשתות ממנו, וטעה וברך על הפרי ברכת שהכל, יצא, ולא יברך גם על השתיה.

ג. אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין הברכה לאכילה. ולכתחלה יש ליזהר לא להפסיק אף בשתיקה.

ד. כל פרי שיש בו חשש שמא הוא מתליע, לא יאכל ממנו עד שיפתחנו ויבדקנו היטב מתולעים, ויעשה כן קודם שמברך, כדי שלא יצטרך להפסיק בין הברכה לטעימה, שלכתחלה אין להפסיק בין הברכה לעשיית הדבר אפילו בהפסק של שתיקה בעלמא. ויפתח את הפרי ויבדקנו, ושוב יסגרנו ויברך עליו. ומכל מקום אם ברך על הפרי קודם שבדק אותו אם יש בו תולעים, לא יטעם עד שיבדקנו היטב.

ה. המברך על כוס תה או קפה, לכתחלה יקרא את התה או הקפה קודם הברכה, ולא יפסיק לקררם בין הברכה לטעימה, ובדיעבד אם ברך וקודם שטעם הפסיק כדי לקררם בפיו, אינו חוזר לברך, ואפילו אם שהה זמן שהיה יכול לברך שוב את כל הברכה, אינו חוזר לברך. (הראש"ל רבנו עובדיה יוסף שליט"א)

סדר עדיפויות במתן צדקה

כשאפשר - צריך לעזור לכל העניים די מחסורם, אולם כאשר יש צרכים מרובים ואדם אינו יכול לתת יותר ממעשר או חומש מכספו, ועומדים לפניו מספר עניים, השאלה היא איזה עני קודם? שלושה עקרונות יש בזה, והם רמוזים בפסוק בפרשתנו:

על הדרישה הזאת ולא להתפשר על פתרונות מאולתרים. (הרב יוסף גינזבורג)

"רק חזק לבלתי אכול את הדם"

א. "לא בא הכתוב אלא להזהירך עד כמה אתה צריך להתחזק במצוות, אם הדם שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם מתאוה לו, הוצרך לחזקך באזהרתו, וקל וחומר לשאר מצוות" (רש"י דברים יב, כג).

ב. מעיקר הדין אפשר לקחת בשר לא מוכשר, להדיחו מהדם שעליו ולצלוחו, ויש מקפידים לפזר עליו מלח לפני הצלייה. בדיעבד, אם צלה בלא הדחה או מליחה כלשהי - כשר. לדעת המהרש"ל די בהדחה אחת, ולדעת הש"ך צריך להדיח שלוש פעמים, ואם הדיחו פעם אחת - מותר בדיעבד.

ג. אם רוצה לאכול את הבשר כשהוא צלי, יש אומרים שדי אם יצלה אותו חצי צלייתו, ויש אומרים שצריך צלייה עד שישתנה צבעו. אך אם רוצה לבשל את הבשר לאחר הצלייה, חייב לצלותו צלייה גמורה.

ד. בשעת צליית הבשר על האש, יש להזהר שלא להפוך את השפוד מצד לצד עד שהבשר יהיה צלוי כראוי. בדיעבד, אם הפך קודם לכן - מותר.

ה. יש להיזהר שלא לנעוץ סכין או מזלג בבשר בזמן הצלייה, ואם עשה כן - יש ללבוש את הסכין.

ו. יש להיזהר להשתמש בשפוד רק לצורך צלייה. אם הגיס בו תבשיל חם - ישאל שאלת חכם.

ז. שפוד עץ שצלו בו בשר - לדעת השו"ע אין חשש שהבשר יבלע מהדם

עת, ואחרים - רק כשהמדחס פועל.

אולם במקרים החדשים בימינו יש בעיות חמורות הרבה יותר, העלולות להיות כרוכות בחילול שבת ישיר ומיידי.

כמעט כל המקרים החדשים הם מקרי "נו פרוסט". בכמה דגמים, פתיחת הדלת וסגירתה מפעילה או מפסיקה את פעולת המאוורר. אפשר לבטל השפעה זו על-ידי הרכבת לחצן על המתג (יש שהמתג של הנורה מפעיל גם את המאוורר, ובנטרול הנורה מנטרלים גם אותו).

יש דגמים שבהם פתיחת תא ההקפאה מזרזת את הפשרת הקרח, בדגמים אחרים, ההפשרה תלויה לא במדחס אלא בקוצב זמן עצמאי, ואז נותרה רק שאלת המדחס עצמו.

בשנים האחרונות נכנסו לשוק מקררים דיגיטליים, בעלי הפעלה ממוחשבת. בסוג זה מתרחשת הפעלה ישירה של המדחס ונוצרות פעולות אחרות באמצעות הפתיחה.

אי-אפשר לסמוך על המידע הניתן על-ידי טכנאים ובחנויות מוצרי החשמל, ולא-אחת הם מטעים את הציבור, אין מנוס אלא להקפיד לקנות רק מקררים שיש בהם 'התקן שבת', המאושר על-ידי מכון הלכתי מוסמך. יש מקררים (עדיין מעטים) המיוצרים מראש בפיקוד שבת מוסמך, הפותר את כל השאלות ההלכתיות. במקפואים עדיין אין 'התקני שבת', ולכן עדיף שלא לפותחם כלל בשבת.

ככל שתגבר הדרישה למקררים בעלי פיקוד שבת, ימהרו חברות המקררים לייצר מקררים כאלה, ולכן חשוב לעמוד

"המעשר כספים" ובמשך עשרה חודשים אינו צריך להפריש מעשר ממשכורתו.

ד. כשאדם נמצא במצב דחוק, יוכל להשהות את נתינת המעשר כספים עד שמצבו ישתפר. וירשום בפנקסו מידי חודש בחודשו כמה הוא חייב למעשר, ולבסוף יפרע את כל חובו. למשל, מי שחייב כסף לחברו, ואינו יכול להחזיר לו את חובו וגם להפריש מעשר כספים, מוטב שישלם תחילה את חובו לחברו, ואת תשלום מעשרותיו לצדקה ידחה בכמה חודשים. (הרב אליעזר מלמד)

מעשה: השבת שומרת

באותם ימים גזרו שלטונות הונגריה על יהודי המדינה גזירה ושמה 'ראזיה', שפירושה - "חיפושים". שוטרים וחיילים נהגו לפשוט לעיתים מזומנות על שכונות היהודים ולערוך בבתיהם חיפושים מדוקדקים. מטרת החיפושים היתה אחת ויחידה - להציק ליהודים ולפגוע בשלוות חייהם.

הייתי אז תלמיד בישיבה מרוחקת, וככל יתר חבריי, נהגתי להגיע מדי פעם בפעם לקראת שבת לביתי שבסאטמר. כחלק משיטות ההצקה של השלטונות, חוייב כל יהודי שיצא מהעיר ושב אליה כעבור זמן, להתייצב בתחנת המשטרה המקומית. כך נהגתי לעשות כל אימת שהגעתי מהישיבה לביתי.

עד מהרה נוכחתי, כי כל ביקור במשטרה מזמן לי מסכת של ביזיונות ועלבונות. השוטרים נהגו להציק לי (כמו לכל האחרים) בשאלות טורדניות ולהטיח בי האשמות שונות ומשונות. כל זאת נוסף על ההמתנה המתישה בתור. שנמשכה על-

שבשפוד, ומותר. לדעת הרמ"א, אם הבשר לא הוכשר לפני הצלייה - אסור, ובדיעבד הבשר מותר. (הראש"ל הרב מרדכי אליהו שליט"א)

ממה נותנים מעשר כספים

"עשר תעשר..." (דברים יד, כב)

א. מכל כסף שמגיע לאדם מצוה להפריש "מעשר כספים", ולפעמים החשבונות מסובכים, ונפרטם קצת. החוסך כסף בתוכנית חסכון, כמובן שצריך להפריש מעשר מהכסף לפני שהוא מפקידו בתוכנית החסכון. ואח"כ כשמגיע זמן הפרעון, יעשה חשבון כמה רווח ריאלי היה לו על החסכון, וממנו יפריש מעשר. וכן מי שהשקיע כספו בקופת גמל, אם הוא כבר הפריש מעשר מן הכספים לפני הפקדתם, בעת שיפדה את כספו שבקופת הגמל, יחשב את הרווח הריאלי שהיה לו במשך השנים, וממנו יפריש מעשר, ואם לא נתן מעשר בעת שהפקיד את הכסף, יפריש מעשר מסך כל הפדיון.

ב. מי שהשקיע כספו בקרנות נאמנות, ובחלקם הפסיד ובחלקם הרוויח, יערוך חשבון כללי, ואם בסך הכל הרוויח, יפריש מהרווח מעשר. ואם בסך הכל הפסיד, פטור מלהפריש מעשר. ורק לאחר שיכסה את הפסדיו ויתחיל להרוויח, יתחייב שוב בהפרשת מעשר כספים.

ג. לעיתים מזדמן לאדם צורך לתרום סכום גדול לצדקה, שהוא הרבה יותר ממה שצריך להפריש למעשר כספים. במקרה זה יוכל להחשיב את התרומה כהלואה למעשר. למשל, מי שצריך להפריש כל חודש אלף ש"ח, ונתן בבת אחת עשרת אלפים לצדקה, יכול להחשיב את העשרת אלפים ש"ח כחוב של

פי-רוב כמה שעות.

יום שישי חורפי אחד החלטתי שלא לגשת למשטרה ולא-להודיע להם, כמתחייב על-פי החוק, על שובי העירה. עשיתי זאת משתי סיבות: ראשית, ידעתי את אשר מצפה לי שם וממש לא התחשק לי לעבור את מסכת ההשפלות, ושנית, לא רציתי להשחית את הזמן המועט של יום שישי הקצר על המתנה בתור הארוך.

לא חלפה שעה מאז בואי הביתה ודפיקות עזות נשמעו מכיוון דלת הבית. הדפיקות גברו מרגע לרגע וחרדה גדולה מילאה את לב כולנו. זינקתי לפינת מסתור קטנה, עד יעבור זעם.

על מפתן הבית ניצבו שני שוטרים ובלש והודיעו על ביצוע מידי של חיפוש בבית. זמן רב נברו בכל פינה והפכו כל חפץ, ולבסוף הגיעו גם אליי.

השלושה שילחו בי מבטים מזרי-אימה ודרשו ממני להציג את אישור כניסתי לעיר. התחלתי לגמגם ולהצטדק שהגעתי רק לכמה שעות ולא חשבתי שגם לכך צריך אישור משטרתי. הם, כמובן, לא קיבלו את תירוציי ומיד ציוו עליי להתלוות אליהם לתחנת המשטרה.

אבי, הרב יחיאל צבי לייבוויץ, נחשב אחד מיקירי העיר, תלמיד-חכם גדול ומהדר במצוות, הוא לא היה מוכן להניחני לבדי, ובהסכמת השוטרים התלווה אף הוא אליי. מיד בהגיענו לתחנת המשטרה ניטלה מידי תעודת הזהות ונצטווייתי להמתין לתורי. התעודה ניטלה ממני בכוונה, שכן איש לא העז אז להסתובב ברחוב בלי תעודה מזהה, ובדרך זו יכלו השוטרים להיות בטוחים שלא אקום ואברח.

חלפה שעה ועוד שעה ותורי עדיין לא נראה באופק. מדי כמה רגעים הוציא אבי את שעונו מכיסו והביט בו בפנים מודאגות. ככל שהזמן נקף, כן תכף קצב המבטים במחוגי השעון. כל אותה שעה מלמל בפיו תפילה לה' שיוציא אותנו מן המצוקה שאליה נקלענו.

בשלב מסויים אזלה סבלנותו של אבי. "שערות ראשי וכל עור גופי בוערים מדאגה", אמר לי, "הלוא בעוד כמה רגעים תיכנס השבת, ואנחנו עודנו כאן!". אפשר היה לראות עליו כי אין אלה סתם מילות מליצה, וכי כל מהותו אכן 'בוערת' מדאגה לגורל השבת הקרבה ובאה.

כעבור עוד כמה דקות קם אבי ממקומו ובנימה החלטית אמר לי: "בוא, ^{לפני החפזה} יודיל, הולכים". נחרדתי. הרי תעודת הזהות שלי אצלם, ובעוד שעה קלה ישובו השוטרים לביתנו. מי יכול לצפות את תגובתם אז, לאחר שהוספתי חטא על פשע וברחתי מתוך ידיהם ממש, אבל אבי אמר ואני צייתי.

עברנו דרך הבית ומיד המשכנו לבית-הכנסת. תפילה כה נלהבת וכה שמחה כפי שראיתי אצל אבי באותו ליל שבת, לא ראיתי אצלו מעולם. גם בתום התפילה נחה כעין נהרה של שמחה על פניו.

הוא רמז לי שלא להזכיר בבית אף מילה מהקורות אותנו בתחנת המשטרה, וניהל את שולחן השבת כאילו לא קרה דבר. בתוך תוכי רעדתי, וכל רחש קל מכיוון הדלת האיץ את פעימות ליבי. לא היה לי שום ספק שיבואו לעוצרני.

רק שמחת השבת של אבי תרמה מעט להרגעת רוחי. ככל שעבר הזמן ודבר לא ארע, כן גברה שלוותי. קיווייתי שכל

העניין אינו אלא ניסיון משמים ושבזכות עמידתו של אבי בניסיון, לא יאונה לנו כל רע.

ואמנם כך היה. הלילה עבר בשלום. וגם למחרת - התפילה בבית-הכנסת, סעודת השבת, רעוא דרעווין - הכול עבר בשלום.

למחרת, ביום ראשון עם שחר, הלכתי לתחנת המשטרה. בלב כבד ובברכיים כושלות ניגשתי אל השוטרים, שאך לפני כיממה וחצי עצרו אותי ואף החרימו מידי את תעודתי. ביקשתי את התעודה ולמרבה הפלא מסרו לי אותה ללא כל עיכוב.

ביד רועדת אחזתי בתעודה, פסעתי לאיטי לעבר היציאה ורק כשכבר הייתי בחוץ הרשיתי לעצמי להאיץ במהירות האפשרית. כעת כבר לא נותר לי שום ספק, כי זכות השבת וזכות הביטחון שהפגין אבי בנותן השבת הן שעמדו לי. (סיפורו של הרב יהודה-זאב לייבוויץ, על-פי הספר 'יזל מים מדליו', שנכתב על אביו)

פרשת שופטים

"לא תטה משפט" - אזהרה לדיין, או אזהרה לכל אחד ואחד מישראל, שלא ימנע דיין אלא אם כן הוא בקי והגון, מאחר והיא סיבה להטיית המשפט, ואם עשה כן כאילו נטע אשירה (עץ הנעבד), לכך סמך לו: "לא תטע לך אשירה כל עץ". (רבינו בחיי)

אמר רב אחא: בוא וראה שש מעלות היו לכסא (של שלמה המלך), ובפרשה זו

כתובים ששה דברים בלא תעשה, ואלו הם:

א. "לא תטה משפט", כיוון שעלה שלמה מעלה ראשונה היה הכרוז יוצא ואומר: "לא תטה משפט".

ב. "לא תכיר פנים", עלה לשבת על המעלה השניה היה הכרוז יוצא ואומר: "לא תכיר פנים".

ג. "לא תקח שוחד", עלה לשבת על המעלה השלישית, היה הכרוז אומר: "לא תקח שוחד".

ד. "לא תטע לך אשירה" - כך היה מכריז הכרוז במעלה הרביעית.

ה. "לא תקים לך מצבה" - כאשר היה עולה למעלה החמישית היה הכרוז אומר: "לא תקים לך מצבה".

ו. "לא תזבח לה' א-להיך שור או שה אשר יהיה בו מום" - במעלה השישית הכרוז אומר: "לא תזבח לה' א-להיך" (עיין מדרש רבה במדבר פרק יב).

"לא יקום עד אחד באיש" - נאמר במסכת פסחים (ק"ג): שלושה הקב"ה שונאם:

א. המדבר אחד בפה ואחד בלב.

ב. היודע עדות לחברו ואינו מעיד לו.

ג. הרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי. כגון זה שטוביה חטא ובא זיגוד והעיד בו לפני רב פפא. הילקה רב פפא את זיגוד. אמר לו: "טוביה חטא וזיגוד מינגד (לוקה)? אמר לו: כן, שנאמר: "לא יקום עד אחד באיש". ואתה מעיד בו יחידי - שם רע בלבד אתה מוציא עליו. (ילקוט-שבע)

תשובה

אדם שחוזר בתשובה, ומבקש מחילה וסליחה מהקב"ה, צריך להאמין ולבטוח